

УДК 330.341:338.24:338.4
DOI 10.33111/sedu.2021.49.034.053

*Кохан Маріанна Остапівна**
*Мазур Анастасія Вікторівна***

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ

Анотація. У статті здійснено огляд можливостей розвитку стартап-підприємництва в Україні та Німеччині через порівняльний аналіз складових міжнародних рейтингів екосистем підприємництва Doing Business 2020, Global Innovation Index 2020, The Global Talent Competitiveness Index 2020, Startup Ecosystem Rankings.

Німеччина має випереджальну перевагу перед Україною у таких кластерах показників, як: сильні інституції, потужна інфраструктура, ринковий досвід, децентралізація. Виявлено такі суттєві переваги німецької системи державного регулювання, як сильна система захисту прав, рівень виконання контрактів, якість податкового адміністрування та дозвільної діяльності, які є одночасно стримуючими чинниками української моделі державного регулювання.

Галузева структура стартапів як у Німеччині, так і в Україні демонструє переважання послуг програмного забезпечення, медичні рішення та продукти для здоров'я. Провідними бізнес-моделями стартапів є наукоємні та технологічні рішення, хмарні сервіси, онлайн платформи.

Доведено, що екосистема Німеччини дає поштовх для розвитку широкого спектру стартапів у різних галузях і стимулює міжсекторні інновації.

Стратегічний розвиток стартап-підприємництва в Україні повинен бути зосереджений на розвитку та утриманні власних талантів, університетської освіти та науки, залученні капіталу та розвитку інституцій.

Ключові слова: стартапи; підприємництво; стартап екосистема; стратегія; управління; інновації; інвестиції; рейтинг; досвід Німеччини.

Вступ. Сучасні тенденції європейського економічного розвитку показують, що практика стратегічного управління стартап-підприємництвом зазнали суттєвих змін. В умовах формування інноваційної сфери, як фактору економічного розвитку окремої країни, виникає посилення конкуренції за талантами та розробкою високотехнологічної продукції, що дозволяє реалізовувати інноваційні стратегії розвитку економіки країни. В умовах глобалізаційних процесів одним із основних факторів конкурентоспроможності інноваційної економіки є стартапи, що здатні генерувати нові ідеї.

* **Кохан Маріанна Остапівна** — канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка, ORCID 0000-0002-9358-2200, marianna.kokhan@lnu.edu.ua

****Мазур Анастасія Вікторівна** — аспірант кафедри менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка, ORCID 0000-0003-3506-4779, anastasii.mazur@lnu.edu.ua

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в порівнянні підходів до розвитку стартап-підприємництва в Україні та Німеччині та виявленні стратегічних інструментів і методів, застосування яких дозволить підвищити ефективність розвитку стартапів в Україні.

Результати. Підприємництво є ключовим фактором для сприяння економічного та інноваційного розвитку країни. Стартап-підприємництво формується в умовах системи взаємодії між людьми, організаціями та середовищем, в якому вони працюють. Ця взаємодія грає ключову роль в переміщенні ресурсів у цілісній системі, що дозволяє створювати нові потенційно привабливі стартапи, допомагати існуючим стартапам і впливати на їх кількісне збільшення. А вже зростання кількості та накопичення кількісних змін у системі за законом діалектики призводить до наступного покращення якісних параметрів зростання. Тому у статті ми розглядатимемо як кількісні характеристики стартап-підприємництва у динаміці, так і якісний їх зріз.

Вступ розпочнемо із окреслення та порівняння основних дефініцій предмета дослідження. Визначення поняття «підприємництво» на законодавчому рівні України та Німеччини має деякі розбіжності. Так, у Господарському кодексі України під підприємництвом розуміється «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1]. Сам процес створення суб'єкта підприємництва та набуття ним дієздатності у формі суб'єкта господарювання в Україні регламентується Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань», Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та ін. Проте окремого правового інституту щодо створення суб'єкта підприємництва, на відміну від німецького права, в Україні немає. А підприємець виступає суб'єктом господарювання.

У Німеччині існує юридичний інститут заснування існування (Existenzgründung), який визначає особливе регулювання відносин щодо становлення професійного підприємця та заснування нового підприємства. Загалом, у Німеччині, Австрії та Швейцарії цей інститут заснування насамперед регулює форму одного підприємства (Einzelunternehmen), яке є за суті аналогом українського приватного підприємства. І підприємства такої організаційно-правової форми підприємства складають основу малого та середнього бізнесу.

Щодо поняття стартап-підприємництва, то законодавство Німеччини в даний момент окремо не визначає його та відповідно не містить спеціальних норм регулювання. Проте підприємницька практика та теорія вже імплементовані у авторитетному термінологічному словнику Duden, який визначає стартап-підприємство як «молоде, активне підприємство, яке будує свою ділову модель на основі можливості відтворення та розширення (масштабування) для розвитку у своїй діловій сфері і хоче впродовж відносно короткого часу відкрити ринки збуту» [2].

У законодавстві України теж немає чіткого визначення поняття стартап, хоча воно широко застосовується у різноманітних підзаконних нормативно-правових актах, стратегічних документах і державних програмах. Так, зокрема у Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України під стартапом розуміється «проект, пов'язаний зі створенням та/або використанням винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності» [3].

Стратегії розвитку стартап-підприємництва у розвинених країнах засновані на чітких цілях, що реалізуються політиками, протоколами та практиками. Такий підхід робить їх адаптованими до моніторингу та глобальних досліджень на основі кращого розуміння взаємодії та процесів, що необхідні для підтримки структур і функцій екосистеми стартапів.

Досліджуючи економічну модель Німеччини, Джеджула О.М. виділила фактори дієвості та перспективності, серед яких [4, с.106-107]:

- інвестиції як можливість швидкого масштабування та інтеграції у світову економіку;
- наявність розвинених конкурентних ринків та їх інноваційність завдяки потужним індустріальним галузям і разом з тим значній частці малого та середнього бізнесу;
- сталий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і створення мережевої інфраструктури;
- діджиталізація і створення цифрової інфраструктури світового рівня із широкою зоною покриття;
- розвиток фундаментальних досліджень і тісна взаємодія науки та промисловості через розгалужену систему трансферу технологій;
- підтримка стартапів на початкових стадіях, розвиток бізнес-грамотності та покращення доступу до фінансового капіталу.

Значний вплив на розвиток стартап-підприємництва в країні справляє ефективна інфраструктура державної підтримки та саморегульованих організацій — асоціацій, об'єднань, приватних фондів. У 2012 році була заснована Німецька асоціація стартапів (Bundesverband Deutsche Startups e.V.) [5], яка допомагає стартапам впоратися із викликами у законодавчих питаннях, адміністративному та соціальному напрямках.

На базі Торгово-промислової палати Німеччини також функціонує Німецька стартап-майстерня (Gründungswerkstatt Deutschland)[6] — це безпечна платформа, де всі бажаючі, що мають ідею для бізнесу можуть працювати та спілкуватися про свою ідею стартапу по всій країні та в команді з іншими засновниками. Стартап-майстерня — це асоціація Торгово-промислової палати, торгових палат та інших державних спонсорів стартапів, які використовують спільну технічну базу для підтримки запуску. Це Інтернет-система інформації, кваліфікації та консультацій. Платформа безкоштовно надає підтримку початківцям-стартаперам і від експертів з Торгово-промислової палати або Ремісничої палати, експертизу від бізнес-консультантів, банків чи інвесторів.

І ще варто виокремити роль і значення німецькомовної Об'єднання сприяння дослідженню стартапів (Förderkreis Gründungs-Forschung e.V. (FGF [7])). Це наукова асоціація з статусом неприбуткової організації, що сфокусована на питаннях підприємництва, інновацій та середніх компаній у німецькомовних країнах з найбільшою кількістю членів. Метою FGF є сприяння дослідженню, навчанню та трансферу знань підприємцям, інноваціям та середнім компаніям. FGF є міждисциплінарною асоціацією і переважно діє у німецькомовних країнах, розглядає себе як мережу і бере на себе координаційну роль у дослідженнях і навчанні. Основні напрямки діяльності FGF:

- співфінансування професорських посад у сфері підприємництва, інновацій і середнього бізнесу,
- керівництво робочими групами з питань підприємництва, інновацій і середніх компаній,
- публікація досліджень і наукових статей,
- організація тематичних конференцій, семінарів і зустрічей,
- ведення експертної бази даних.

Також важливим аспектом у стратегічному напрямку є розроблення у 2017 році німецької програми стартапів і, як зазначено [8], дана програма є законною політичною декларацією про наміри німецької стартап-екосистеми.

В Україні стратегічні напрямки розвитку стартапів зосереджені у «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року». Зокрема, стратегічними цілями визначено «створення сприятливих умов щодо доведення новітніх до комерційного використання, зокрема через розвиток стартапів», де приділяється увага стимулюванню діяльності венчурного бізнесу, системи оподаткування для новоутвореного малого інноваційного бізнесу, створення нових форм інноваційної інфраструктури [9].

Аналізуючи результати такого комплексного і тривалого підходу до створення сприятливого клімату розвитку стартапів у Німеччині, спиратимемося на кількісні дані зібрані Німецькою асоціацією стартапів у щорічному дослідженні «Німецький стартап-монітор 2021» (Deutscher-Startup-Monitor 2021) у 2021 році [10]. Стартапи, які взяли участь в опитуванні, в середньому мають 2,6 роки і часто перебувають на ранніх стадіях розвитку. Більшість опитаних компаній походять із Північного Рейну-Вестфалії та Берліна. DSM 2021 базується на даних опитування загалом 2013 стартапів (n-значення) і, таким чином, і є найбільш повним опитуванням в німецькій екосистемі стартапів. Особиста та інформація про компанії надходить від засновників (91,7 %), керуючих директорів (3,8 %) і від людей, які займають центральну роль у стартапі (рівень С: 4,5 %). На цій основі можна сформулювати достовірні та детальні твердження про німецьку екосистему стартапів.

Німецька екосистема дає поштовх для розвитку широкого спектру стартапів у різних галузях і стимулює міжсекторні інновації. Це можна побачити, перш за все, у широкому діапазоні представлених галузей — інформаційно-комунікаційні технології (30,5 %), медицина і науки про здоров'я (10,1 %), продукти харчування та споживчі товари (9,8 %), автомобілі, мобільність і логістика (6,6 %),

банківські, фінансові та страхові продукти (4,7 %). Інформаційно-комунікаційні технології продовжують домінувати (30,5 %) [11]. У порівнянні з попередніми роками, спостерігається відносне зростання в медицині та охороні здоров'я (+1,4 процентного пункту), а також у текстильній промисловості (+1,1 процентного пункту). Як галузь, що значно програла від коронавірусної кризи, індустрія туризму зменшилася на 1,1 процентного пункту порівняно з попереднім роком, і зараз становить лише 1,6 % стартапів DSM. Детальніше галузевий огляд стартапів можна переглянути у дослідженні.

Аналіз бізнес-моделей німецьких стартапів у Німецькому стартап-моніторі показує, що майже дві третини досліджуваних стартапів відносять себе до цифрової бізнес-моделі (65,2 %), причому програмне забезпечення як послуга (SaaS) є найпопулярнішим (26,5 %), за ним слідує онлайн-платформи (15,6 %) та прикладне програмне забезпечення (11,5 %). Важливу роль відіграють також розвиток технологій і виробництво (19,6 %). Це гібридна сфера з аналоговими та цифровими бізнес-моделями, яка особливо актуальна при трансфері університетських досліджень у практику. Обробка та структура цих даних спиралися на новітні підходи, які застосовують до галузевої структури німецькі аналітики з урахуванням діджиталізації [12].

Для аналізу стратегічних напрямків розвитку стартап-підприємництва в Україні та Німеччині виділимо рейтингові позиції країн за такими глобальними дослідженнями, як: Doing business 2020, Global Innovation Index, Startup Ranking, The Global Talent Competitiveness Index. За допомогою аналізу ми виокремимо основні аспекти державної політики та некомерційних структур, що сприяють кількісному збільшенню стартапів і покращенню екосистеми.

В умовах розвитку внутрішніх відносин у загальній системі підприємництва важливим елементом для створення та розвитку стартапів виступає легкість ведення бізнесу в країні.

Рейтинг «Ведення бізнесу» є глобальним дослідженням умов ведення бізнесу в країнах світу, що оцінює адміністративні бар'єри, які долає підприємство протягом усього життєвого циклу. В рамках дослідження здійснюється збір і аналіз даних для зіставлення умов регулювання підприємницької діяльності між країнами, наводяться дані в динаміці, що дозволяє виявити не тільки недоліки державного регулювання економіки в порівнянні з країнами світу, а й відстежити успішність здійснених реформ дерегулювання економіки в країні [13, с. 43].

Згідно проведеного дослідження Світового банку «Doing business 2020» Україна в загальному рейтингу займає 64 позицію, у той час Німеччина посідає 22 місце серед 190 країн (рис. 1).

Порівнюючи рейтингові позиції, можна легко помітити такі суттєві переваги німецької системи, як сильна судова система захисту прав, високий рівень виконання зобов'язань контрагентами, швидкість і простота податкового адміністрування та дозвільної діяльності, які є одночасно стримуючими чинниками української моделі державного регулювання. За рівнем доступу до кредитів, реєстрацією прав власності та захистом прав акціонерів спостерігаємо з графіка,

що Україна та Німеччина посідають суміжні близькі позиції. Разом з тим, за показником простоти та швидкості реєстрації бізнесу Україна випереджує Німеччину. Очевидно, реформи з діджиталізації, спрощення процедур створення та закриття бізнесу, сервіс «Дія» дав свої результати.

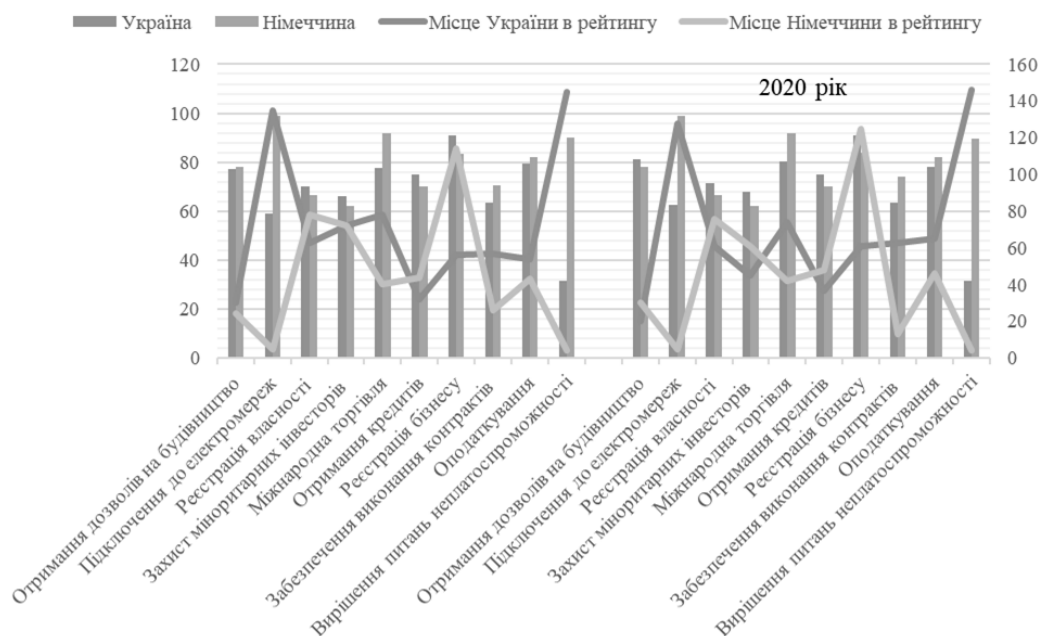

Рис. 1. Загальні та рейтингові показники України та Німеччини

Джерело: складено авторами за даними Doing business 2020 [14].

Серед позитивних аспектів виділено покращення результатів в Україні за такими пунктами, як впорядкування процесу видачі дозволів на будівництво, спрощення отримання доступу до електроенергії та посилення захисту міноритарних інвесторів. Серед реформ полегшення ведення бізнесу у Німеччині відзначено спрощення виконання контрактів через електронне обслуговування.

Важливість даних показників для розвитку стартапів полягає в тому, що на початковому етапі стартапи визначаються як нещодавно створена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але планує стати офіційною), що будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, що не вийшла на ринок або почала на нього виходити і що володіє обмеженими ресурсами, наступним етапом є визначення офіційної діяльності, що вимагає побудову як зовнішніх, так і внутрішніх відносин між стартапером і підприємницьким середовищем.

Федеральне міністерство економіки та зміни клімату Німеччини зазначає на офіційних ресурсах, що «початок бізнесу є основою економічного зростання. Нові ідеї, продукти, послуги та бізнес-моделі не лише модернізують економічну

структуру, а й створюють нові робочі місця» [15]. У 2020 році за даними міністерства у Німеччині 537 000 засновників бізнесу розпочали власний бізнес. Стартапи та створення традиційних бізнесів відбулися в комерційному секторі, торгівлі, ремеслах та у вільних професіях. Ці нові підприємства сприяють конкурентоспроможності та інноваційності німецької економіки та підтримують соціальну економіку придатною для ринкової економіки

Берницька Д.І. відзначає великий вплив програм кредитування малого бізнесу і вказує на те, що влада Німеччини надання пільгових кредитів малим і середнім підприємствам вважає вигідним для обох сторін. Для малих і середніх підприємств: завдяки дотаціям держави, пільговому оподаткуванню і спеціальним низькими розцінками на оренду офісів витрати значно нижчі, ніж у великих компаній [16, с. 9]. Розглядаючи фінансування стартапів, зазначимо, що в Німеччині розроблені окремі фінансові програми підтримки, що визначаються низькими відсотковими ставками, тривалими термінами та тим, що стартапи на початкових стадіях розвитку рідко використовують традиційні банківські кредити, оскільки банки, у більшості випадків, не можуть правильно оцінити якість інноваційних бізнес-моделей та їх ринковий потенціал.

Зокрема, до Фондів підтримки стартапів належать: Мікрокредитний фонд Німеччини з програмою «Мій мікрокредит» та кредитування Мікрomezанічним фондом Німеччини.

Мікрокредитний фонд Німеччини — це гарантійний фонд, який Федеральний уряд створив у 2010 році під егідою Федерального міністерства праці та соціальних справ [17]. Фонд забезпечує мікропозики на максимальний обсяг 25000 євро малим і середнім компаніям, які не мають доступу до банківського фінансування. Мікропозики надаються банком за рахунок власних ресурсів за рекомендацією акредитованих у країні мікрофінансових інститутів. Управління програмою фінансування покладається на адміністративну раду фонду, до складу якої входять представники Федерального міністерства праці та соціальних справ і Федерального міністерства економіки та захисту клімату.

Програма «Мій мікрокредит» особливу увагу приділяє компаніям, які навчаються або хочуть навчатися. Як правило, має бути потреба у зовнішньому капіталі, яку неможливо покрити за рахунок власних коштів. Кандидати повинні донести переконливу бізнес-ідею та мати працездатну бізнес-концепцію. Використання позики для бізнесу є обов'язковим [18].

Залежно від ситуації початковий кредит може становити, наприклад, 1000 євро, 5000 євро або 10 000 євро. Якщо перший кредит без проблем погашається протягом 6 місяців, можна подати заявку на другий кредит. Загальний обсяг кредиту не повинен перевищувати 25 000 євро. Відсоткова ставка становить 7,9 відсотка плюс комісія за придбання 100 євро за кредит.

«Мій мікрокредит» має термін до чотирьох років. Термін індивідуально адаптується до можливостей компанії. У багатьох випадках обов'язковою умовою є рекомендації або невеликі гарантії з особистого та ділового середовища [19].

Недостатній власний капітал часто є перешкодою для доступу до кредитного фінансування для дуже малих компаній і засновників компаній. Для того, щоб

відкрити для таких компаній кращі можливості фінансування та збільшити їх здатність нести ризики, було створено мікрomezанінний фонд об'ємом 228 млн євро, який рефінансується за рахунок коштів спеціального фонду ERP (European Recovery Program) та Європейського соціального фонду (ESF) [20].

Мезонінний капітал — це суміш власного та боргового капіталу в юридичному та економічному сенсі. З мікрomezанінною часткою економічний капітал додається до компанії без права голосу або впливу інвестора. Доданий капітал покращує рейтинг і створює нову кредитну свободу. Фінансування здійснюється у формі тихого партнерства через середні інвестиційні компанії, які представлені у всіх федеральних землях. Максимальна сума участі — 50 000 євро з терміном дії 10 років. Для компаній цільової групи максимальна сума участі становить 150 000 євро, при цьому початкове фінансування обмежено 75 000 євро. Погашення відбувається з 7-го року 3 рівними річними платежами.

Оскільки засновники бізнесу в Німеччині також постраждали від наслідків нинішньої пандемії коронавірусу, федеральний уряд вжив ряд заходів для підтримки. Підприємці-початківці зазвичай мають доступ до всіх заходів підтримки пакету допомоги Corona (Corona-Hilfspakets) [21]. Однак традиційні кредитні інструменти часто не відповідають потребам стартапів, молодих технологічних компаній та малих і середніх компаній. У багатьох випадках вони не відповідають вимогам, які пред'являються до позичальників приватними банками через їх молодий вік і переважно дуже інноваційну бізнес-модель. Тому Федеральний уряд Німеччини додатково виділив 2 мільярди євро та розширив венчурне фінансування, щоб раунди фінансування перспективних інноваційних стартапів з Німеччини могли продовжуватися.

В Україні для підтримки малого та середнього підприємства у 2020 році розроблена урядова програма «Доступні кредити 5-7-9». На Урядовому порталі вказано, що першому в Україні стартапу, який отримав кредит від банку-партнера для реалізації унікального еко-підприємства з виробництва розпалювача вогню з волокон деревної вовни, виділено кредит в 1,3 млн грн. під 7 % річних, кошти будуть витрачені на закупівлю унікального обладнання. Фонд розвитку підприємництва надав гарантію, яка покриє 80 % суми кредиту [22].

З точки зору фінансових інвестицій, стартапи — високоризикові проекти. Особливо складним є залучення інвестицій на перших двох етапах життєвого циклу. Тому в міжнародній практиці поширеним є такий метод державної підтримки, як безповоротна фінансова допомога від держави на основі відкритого конкурсу.

У німецькій практиці розроблені загальнодержавні, регіональні та міжнародні конкурси для стартапів, кожен конкурс має особливості та виокремлює приналежність до окремих напрямків (наприклад, цифрові інновації, креативні та культурні бізнес-ідеї, індустрія контенту, медицина). Більшість конкурсів мають постійну основу та проводяться більше декількох років підряд.

В Україні розвиток державної конкурсної основи було започатковано із створення Українського фонду стартапів у 2019 році. Український фонд стартапів провів 20 Pitch Days, за 2020 рік фонд отримав 2553 заявки на різних стадіях заповнення, 73 стартапи було відібрано для грантового фінансування, загальне фінансування переможців становило 3 млн доларів [23].

Отже, бачимо, що в Україні тільки створюється система кредитування для стартапів. Відповідно, першим елементом стратегічного напрямку розвитку стартапів є підтримання та подальший розвиток сфери кредитування з урахуванням надійності банківського сектору та мінімальних кредитних ставок, щоб засновники могли покрити кредит в задані терміни та продовжувати розвивати власний стартап. А, також, розвитку державної конкурсної основи в рамках регіональних програм і подальшого збільшення розміру наданих грантів для одного стартапу в державних конкурсах. Вважаємо, що даний елемент можна реалізувати в короткостроковій перспективі.

Як ми вже писали раніше [24], досвід розвинених країн свідчить, що в умовах глобальної конкуренції на світовому ринку виграє той, хто має розвинену інфраструктуру реалізації нововведень, хто володіє найефективнішим механізмом інноваційної діяльності і використовує увесь діапазон технологій створення та реалізації інновацій. Україна в рейтингу Global Innovation Index 2020 посідає 45 місце із 131, Німеччина займає 9 місце (табл. 1).

Таблиця 1

СИЛЬНІ ТА СЛАБКІ СТОРОНИ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ ЗГІДНО GLOBAL INNOVATION INDEX 2020

Німеччина		Україна	
Сильні сторони	Слабкі сторони	Сильні сторони	Слабкі сторони
Інституції (18 місце): легкість вирішення проблеми неплатоспроможності	Легкість започаткування бізнесу	—	Інституції (93 місце): політичне та ділове становище
Людський капітал та дослідження (5 місце): вища освіта, дослідження та розробки.	—	Людський капітал та дослідження (39 місце): державне фінансування, співвідношення учень-викладач, кількість студентів у ЗВО	—
Інфраструктура (12 місце): доступ до ІКТ та ефективність логістики	Валові капіталовкладення	—	Інфраструктура (94 місце): валовий капітал та енергоемність ВВП
Ринковий досвід (24 місце): торгівля, конкуренція, масштаби ринку та масштаби внутрішнього ринку	Легкість отримання кредиту та захисту міноритарних інвесторів	—	Ринковий досвід (93 місце): Інвестиції, валові позики мікрофінансування, угоди з венчурним капіталом
Бізнесовий досвід (12 місце): кластерний розвиток.	Прямі закордонні інвестиції	Бізнесовий досвід (54 місце): кількість працюючих жінок з вищою освітою	Створення спільних підприємств
Трансфер знань та технологій (10 місце): створення знань, патенти та якісь наукових публікацій.	Зростання продуктивності праці та нові підприємства	Трансфер знань та технологій (25 місце): корисні моделі та експорт послуг ІКТ	—

Джерело: розроблено авторами на основі Global Innovation Index 2020 [25].

За даними таблиці бачимо, що рейтинги України порівняно з Німеччиною знаходяться значно нижче. Відсутність слабких сторін у обох країнах щодо людського капіталу та досліджень вказує на ефективність у освітній траєкторіях.

Важливим при розвитку стартап-підприємництва є таланти, оскільки, стартапи на початкових етапах життєвого циклу базуються на генерації потенційних ідей, готовності засновників до підприємницької діяльності.

The Global Talent Competitiveness Index (GTCI) є глобальним орієнтиром щодо конкурентоспроможності талантів і майбутнього ринку праці. Цей звіт висвітлює питання яким чином великі та маленькі фірми, країни та міста можуть стимулювати підприємницький талант в епоху цифрової трансформації. Майбутнє ринку праці залежить від нових поколінь працівників, швидких і непередбачуваних технологічних змін і конкуренції за інтелектуальний капітал. Протягом кількох останніх десятиліть підприємницький талант вважався критично важливим для розвитку динамічних інноваційних екосистем, враховуючи малі та середні компанії, включаючи стартапи та єдинороги.

Цікавим є те, що розвиток освіти та науки експерти глобального рейтингу GTCI оцінюють приблизно однаково в Україні та Німеччині, в той час як якість середовища, розвиток профтехосвіти та можливості утримання талантів у Німеччині значно кращі. Згідно проведеного аналізу за 2019-2020 роки спостерігаємо, що Німеччина впродовж останніх двох років входить до Топ-15 рейтингу. Покращення відбуваються за такими складовими, як середовище, залучення талантів, розвиток освіти та наук та професійної і технічної освіти. В той час як оцінки за залученням, вирощуванням та утриманням талантів знижується. Україна в даному рейтингу порівняно з Німеччиною має значно нижчі показники, в загальному займає 66 місце з 132 країн: покращення відбувається за більшістю факторів, зниження відбулось за показником утриманням талантів. Як бачимо, проблема утримання талантів є актуальною для обох країн (рис. 2).

Окремими напрямком розвитку стартап-підприємництва є особливості створення екосистеми в містах і регіональних центрах. Згідно дослідження Startup ecosystem rankings Німеччина займає 9 місце, Україна перебуває на 31 місці. Серед міст, що мають найкращу екосистему для розвитку стартапів, у Німеччині є Берлін, Мюнхен, Гамбург, Франкфурт і Кельн. Серед українських міст у рейтингах відображаються Київ, Одеса, Львів і Харків (табл. 2).

Згідно диверсифікації особливостей стартап екосистем міст у порівнянні України з Німеччиною ми спостерігаємо, що на першому місці є Берлін, Київ зосереджується на другому місці. Стартап екосистеми піддаються періодичним змінам і відображають процес реагування на зміни, саме берлінська екосистема відображає оптимізоване середовище динамічного середовища. Перевага українських міст відзначається тим, що розробники та фрілансери мають неймовірне ноу-хау і при правильному використанні власних знань, вони зможуть створити глобальний центр стартап-запуску.

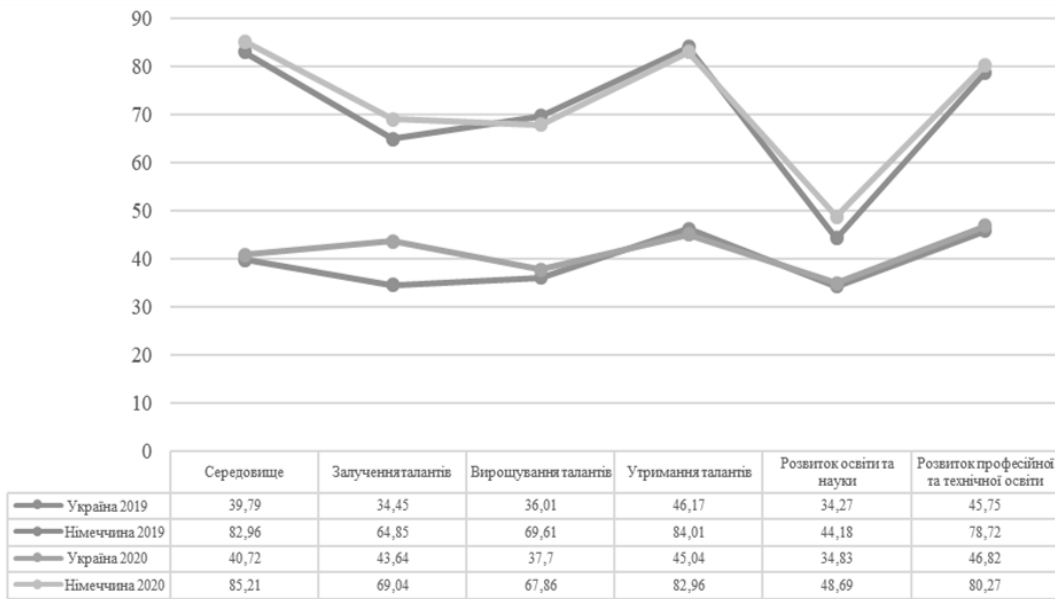

Рис. 2. Порівняння рейтингових показників Німеччини та України у GTCI 2019–2020

Джерело: складено авторами на основі Global Talent Competitiveness Index [26].

Таблиця 2

**РЕЙТИНГ МІСТ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ
ЗА ДОСЛІДЖЕННЯМ STARTUP ECOSYSTEM RANKINGS**

City	Global Rank	Rank Change (from 2017)	Total Score
Berlin	7	-2	22,322
Kyiv	34	29	11,711
Munich	41	23	10,388
Hamburg	61	13	9,133
Frankfurt	94	-10	8,118
Cologne	98	+9	8,078
Odessa	235	282	6,185
Lviv	299	-26	2,876
Kharkiv	435	442	2,644

Джерело: наведено за [27].

Перспективи розвитку стартап-підприємництва в Україні яскраво відображено у TechUkraine, де прогнозується, що до 2025 року високотехнологічна галузь України зможе генерувати близько десяти мільярдів доларів США. Експерти визначають ключовими передумовами успіху такі [28]:

1) якісна інженерна освіта. Нове покоління випускників стають технічними експертами з розробки програмного забезпечення, дизайну та забезпечення якості, Україна входить у список ІАОР, як один із провідних світових постачальників аутсорсингу;

2) технічна творчість як національна особливість. Історична технічна спадщина простежується у винаході рентгенівських променів, новаторських досліджень в області імунології, сучасні інженерні новаторства прослідковуються у таких стартапах, як Petcube, Grammarly, GitLab;

3) створення у Києві та Львові великої кількості коворкінгових майданчиків, де під одним дахом знаходяться творчі та технічні люди.

На десятій глобальній конференції підприємців та інвесторів Startup Grind Global 2020 у Кремнієвій долині, серед чотирьох тисяч стартапів серед країн усього світу було вибрано три технологічних українських стартапів, що пройшли акселераторську програму та мають потенціал залучити інвестицій і знайти клієнтів серед таких провідних компаній, як Facebook, BMW, CISCO.

Ми вже писали про те, що глобалізація у поєднанні з цифровізацією є визначальним фактором розвитку цивілізації, економіки та освіти. Тому освіта вже не може обмежуватись підготовкою фахівців для місцевого чи національного ринку праці. Онлайн-технології та комунікації тісно вплітаються в усі сфери життя, і вміння застосовувати їх у роботі та бізнесі є дуже важливим. Тенденція роботизації через 10–20 років призведе до того, що більше робітничих професій будуть витіснені. Проте роботи не зможуть бути ефективними у сферах, пов'язаних із творчістю, людськими взаєминами, емоціями та внутрішньою мотивацією. Підприємницькі здібності і креативний потенціал для нестандартного вирішення бізнес-завдань, стають особливо необхідними [29, с. 25].

Вважаємо, що високі показники конкурентоспроможності талантів у Німеччині визначаються в ефективно побудованій системі вищої освіти, яка активно розвиває внутрішню децентралізовану та підсилену інституціями стартап-екосистему. Розвиток стартап екосистеми в університетах Німеччини та України показує різні підходи до теоретичного та практичного застосування навиків студентської спільноти.

За 10 років існування програми EXIST у Німеччині (метою якої є поліпшення ставлення до підприємництва в університетах і науково-дослідних організаціях, перетворення нових ідей і результатів досліджень у нові інноваційні компанії-стартапи), було створено організовано 13 700 підприємств і 4 300 нових робочих місць. Цю допомогу надавали у вигляді індивідуальних грантів, коштів на навчання і підготовку підприємців у інноваційній сфері [30, с. 67]. Метою нової програми EXIST Business Start-Up Grant (гранти для започаткування підприємства) на 2014–2022 рр. є генерація технологій і наукомістких стартапів, проектів університетів і/або дослідницьких інститутів на допочатко-

вій і початковій фазах, особливо щодо підготовки ефективних бізнес-планів, створення інноваційних послуг [31].

В Україні заклади вищої освіти створюють середовище, що допомагає студентам-стартаперам детальніше ознайомлюватися зі специфікою даного виду діяльності (табл. 3).

Серед позитивних аспектів щодо розвитку стартап-середовища за участі закладів вищої освіти виділимо:

- зацікавленість студентської молоді та академічної спільноти у створенні внутрішньої екосистеми для розвитку підприємницьких здібностей і реалізації стартап-ідей;
- взаємодія бізнесу та освіти, що допомагає молодим стартаперам отримати менторську допомогу, організувати неформальні зустрічі та нетворкінг як у рамках вітчизняних, так і закордонних учасників;
- створення нових навчальних програм з стартап-підприємництва.

Таблиця 3

ЦЕНТРИ ТА ПРОЄКТИ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ У ЗВО УКРАЇНИ

ЗВО	Програми, конкурси, проєкти	Опис
Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського	Сікорський виклик	стартап-школа, фестиваль інноваційних проєктів, інкубатор, технологічне середовище лабораторії Сікорського, центр інтелектуальної власності, венчурний фонд.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	Startup Business Incubator	студенти мають можливість отримати додаткову інформацію про те, як організувати власний бізнес та познайомитися з інвесторами
Український католицький університет	Центр підприємництва УКУ	акселератор та освітня платформа, активна робота з бізнес-середовищем
НУ «Львівська політехніка»	Tech StartUp School	створення інноваційного середовища для стартаперів, долученість менторів, реалізації різних проєктів
Львівський національний університет імені Івана Франка	Партнерство університетів України та Німеччини з трансферу технологій Startup Battle LNU	Програма націлена на сприяння сталому розвитку ефективних університетів у Німеччині та Україні, розширення пропозиції курсів, отримання досвіду міжнародного співробітництва

Джерело: складено авторами за матеріалами вебсторінок університетів і проєктів

Окремим напрямком розвитку стартап-підприємництва є налагодження співпраці між діючими стартапами та державними структурами, а також освітнім і комерційним середовищем. У даному випадку стартапери можуть виділити основні перешкоди розвитку їхнього стартапу в рамках України, а також визначи-

ти основні пріоритетні напрямки, що допоможуть детальніше поглянути на ринок з точки зору самих стартаперів.

У результаті взаємодії держави, закладів вищої освіти та стартаперів можливо створити необхідну базу з реалізації стратегічно важливих рішень, що будуть сприяти не тільки формуванню позитивного клімату в країні, а й збільшенню чисельності молодих стартапів, які матимуть бажання розвивати в рамках покращення інноваційності України.

Висновки. У статті здійснено огляд можливостей розвитку стартап-підприємництва в Україні та Німеччині через порівняльний аналіз складових міжнародних рейтингів екосистем підприємництва. Виявлено стратегічні сфери, інструменти і методи, застосування яких дозволить підвищити ефективність розвитку стартапів в Україні.

За рейтингом Doing Business виявлено такі суттєві переваги німецької системи, як сильна система захисту прав, рівень виконання контрактів, якість податкового адміністрування та дозвільної діяльності, які є одночасно стримуючими чинниками української моделі державного регулювання. За рівнем доступу до кредитів, реєстрацією прав власності та захистом прав акціонерів Україна та Німеччина посідають суміжні позиції. А за показником легкості реєстрації бізнесу Україна випереджає Німеччину.

Сильними сторонами України та Німеччини за Global Innovation Index 2020 є людський капітал, трансфер знань і та технологій, бізнес-досвід. Німеччина має випереджальну перевагу перед Україною у таких кластерах показників, як: сильні інституції, потужна інфраструктура, ринковий досвід. Авторами ідентифіковано саморегульвні організації підтримки стартапів у Німеччині, їх основні напрямки діяльності та доведено їх стратегічну ефективність.

За рівнем підтримки розвитку талантів у The Global Talent Competitiveness Index стан вищої освіти та науки експерти оцінюють приблизно однаково в Україні та Німеччині, в той час як якість середовища та можливості утримання талантів у Німеччині значно кращі.

Проведений аналіз кількісних даних німецької екосистеми стартапів показує, що у галузевій структурі стартапів, як і в Україні лідирують послуги програмного забезпечення, медичні рішення та продукти для здоров'я. Провідними бізнес-моделями є наукоємні та технологічні рішення, хмарні сервіси, онлайн платформи та прикладне програмне забезпечення.

Переваги середовища в містах Німеччини продемонстровано аналітикою Startup Ecosystem Rankings — диверсифікація та рівномірність стартап-можливостей у десяти містах Німеччини з пріоритетом у Берліні на противагу централізації української стартап екосистеми у Києві, і обмежені можливості у великих містах — Львові, Одесі та Харкові, — порівняно з європейськими містами.

Доведено, що німецька екосистема дає поштовх для розвитку широкого спектру стартапів у різних галузях і стимулює міжсекторні інновації.

Стратегічний розвиток стартап-підприємництва в Україні повинен бути зосереджений на утриманні власних талантів, залучення капіталу та активного

підтримання інноваційних ідей. Стратегічна інтеграція України в глобальний освітній і діловий простір через активізацію програм цифровізації, створення стабільних ринкових і правозахисних інституцій, посилення вивчення англійської мови, міжнародного бізнесу та технологій, розвиток міжнародного партнерства може спричинити стрибкоподібний розвиток стартап-підприємництва.

Розвиток стартап-підприємництва залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів. До зовнішніх факторів належать фінансовий клімат, стан ринку. Стартап екосистема у схожих сферах, однак у різних частинах світу, в кінцевому результаті, функціонує по-різному, це відбувається через різну підприємницьку культуру та пул ресурсів. Державні проекти фінансування стартапів, що базуються на відповідних нормативно-правових актах, будуть сприяти покращенню сприйняття достовірності та відповідності заявлених правил до кінцевих положень. Розвиток освітнього сектору сприяє покращенню підприємницького мислення та має першочерговий контакт із потенційними стартапами. Взаємодія діючих стартапів з іншими секторами відзначається важливістю їхнього досвіду, що може бути використаний при визначенні основних пріоритетних напрямків розвитку даного виду ринку.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення та моделювання можливостей стратегічної інтеграції України в глобальний освітній і діловий простір через активізацію програм цифровізації, створення стабільних ринкових і правозахисних інституцій, посилення вивчення англійської мови, міжнародного бізнесу та технологій, розвиток міжнародного партнерства, які можуть спричинити стрибкоподібний розвиток стартап-підприємництва.

Література

1. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2582>
2. Duden | Start-up | Rechtschreibung, Bedeutung, Definition, Herkunft. Duden online. URL https://www.duden.de/rechtschreibung/Start_up
3. Про затвердження Положення щодо конкурсного відбору проектів для державного стимулювання створення і використання винаходів (корисних моделей) та промислових зразків <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-18#Text>
4. Джеджула О.М. Економічна модель Німеччини як фактор соціальної стабільності цифрового суспільства. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. Вінниця: ВНАУ, 2020. № 3 (53). С. 101-113.
5. Bundesverband Deutsche Startups URL: <https://deutschestartups.org/der-verband/>
6. Gründungswerkstatt Deutschland. Website. URL: <https://www.gruendungswerkstatt-deutschland.de/web/gwd/home>
7. Förderkreis Gründungs-Forschung e.V. (FGF). Website. URL: <https://www.fgf-ev.de/>
8. Bundesverband Deutsche Startups e.V. <https://deutschestartups.org/2017/06/22/startup-verband-veroeffentlicht-deutsche-startup-agenda/>

9. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019- %D1 %80#n12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12)
10. Deutscher Startup Monitor 2021. URL: https://deustchestartups.org/wp-content/uploads/2021/10/Deutscher-Startup-Monitor_2021.pdf
11. KEP-Studie 2021 — Analyse des Marktes in Deutschland. URL: https://www.biek.de/files/biek/downloads/papiere/BIEK_KEP-Studie_2021.pdf
12. ifo Geschäftsklima Deutschland: Ergebnisse der ifo Konjunkturumfragen im Juni 2021. <https://www.ifo.de/sites/default/files/secure/umfragen-gsk/ku-202106/ku-2021-06-pm-geschaeftsklima-DT.pdf>
13. Чечетова-Терашвілі Т. М. Аналіз недоліків методології міжнародного рейтингу “Doing business” / Т. М. Чечетова-Терашвілі, Ю. М. Малишко. Проблеми економіки. 2014. № 3. С. 38-44
14. Doing Business 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>
15. Existenzgründung — Motor für Wachstum und Wettbewerb- Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/existenzgruendung.html>
16. Берницька Д. І. Дослідження процесів розвитку малого і середнього бізнесу: зарубіжний досвід Економічний форум. 2019. № 2. С. 4-12
17. Mein Mikrokredit — Ihre Möglichkeiten. Bundesministerium für Arbeit und Soziales. URL: <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsfoerderung/Foerderung-der-Erwerbstaetigkeit/Mikrokredit/mikrokredit.html>
18. Mittelstandsfinanzierung. Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Artikel/Mittelstand/gruendungsfinanzierung-mikrokreditfonds.html>
19. Mein Mikrokredit . URL: www.mein-mikrokredit.de.
20. Mikromezzaninfonds Deutschland <https://www.mikromezzaninfonds-deutschland.de/start.html>
21. Existenzgründung — Motor für Wachstum und Wettbewerb- Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/existenzgruendung.html>
22. Перший кредит для стартапу в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9 %». <https://www.kmu.gov.ua/news/pershij-kredit-dlya-startapu-v-ramkah-programi-dostupni-krediti-5-7-9>
23. Стратегічна візія 2020-2025. Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/#usf-sc-5>
24. Кохан М. О., Мазур А. В. Регіональні детермінанти розвитку екосистеми стартапів у місті Львові. Регіональна економіка. №4. 2019. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-4-6>
25. Global Innovation Index 2020. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4514&plang=EN>
26. Global Talent Competitiveness Index. <https://gtcistudy.com/the-gtci-index/>
27. The Global Startup Ecosystem Index Report 2021.URL: <https://report.startup-blink.com/>
28. TechUkraine.URL: <https://techukraine.org/discover-ukraine/>

29. Кохан М.О., Мазур А.В. Інноваційні підходи до підприємницької освіти в Україні в умовах цифровізації. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. ; 22-23 травня 2019 р., м. Київ. К. : КНЕУ, 2019. С. 24-29
30. Курченко О. О. Державна підтримка стартапів у країнах ЄС: уроки для України Вісник Інституту економіки та прогнозування. 2016. С. 65-71
31. Das ist EXIST 2020. URL: https://www.exist.de/SharedDocs/Downloads/DE/Mediathek/Das-ist-EXIST-2020.pdf?__blob=publicationFile

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. [Economic Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2582> (accepted 8.11.2021) [in Ukrainian].
2. Duden | Start-up | Rechtschreibung, Bedeutung, Definition, Herkunft. Duden online. URL https://www.duden.de/rechtschreibung/Start_up (accepted 6.11.2021)
3. Pro zatverdzhennia Polozhennia shchodo konkursnoho vidboru proektiv dlia derzhavnoho stymuliuvannia stvorennia i vykorystannia vynakhodiv (korysnykh modelei) ta promyslovykh zrazkiv. [On approval of the Regulations on competitive selection of projects for state stimulation of creation and use of inventions (utility models) and industrial designs]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-18#Text> (accepted 8.11.2021) [in Ukrainian].
4. Dzhedzhula, O. M. “Ekonomichna model Nimechchyny yak faktor sotsialnoi stabilnosti tsyfrovoho suspilstva.” [“Germany’s economic model as a factor in the social stability of the digital society”]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. № 3 (53) (2020): 101-113.
5. Bundesverband Deutsche Startups URL: <https://deutschestartups.org/der-verband/>
6. Gründungswerkstatt Deutschland. Website. URL: <https://www.gruendungswerkstatt-deutschland.de/web/gwd/home> (accepted 2.11.2021).
7. Förderkreis Gründungs-Forschung e.V. (FGF). Website. URL: <https://www.fgf-ev.de/>
8. Bundesverband Deutsche Startups e.V. <https://deutschestartups.org/2017/06/22/startup-verband-veroeffentlicht-deutsche-startup-agenda/> (accepted 2.11.2021).
9. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku. [On approval of the Strategy for the development of innovation for the period up to 2030]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12> (accepted 2.11.2021) [in Ukrainian].
10. Deutscher Startup Monitor 2021. URL: https://deutschestartups.org/wp-content/uploads/2021/10/Deutscher-Startup-Monitor_2021.pdf
11. KEP-Studie 2021 — Analyse des Marktes in Deutschland. URL: https://www.biek.de/files/biek/downloads/papiere/BIEK_KEP-Studie_2021.pdf
12. ifo Geschäftsklima Deutschland: Ergebnisse der ifo Konjunkturumfragen im Juni 2021. <https://www.ifo.de/sites/default/files/secure/umfragen-gsk/ku-202106/ku-2021-06-pmgeschaeftsklima-DT.pdf>
13. Chechetova-Terashvili, T. M., Malyshko, Yu. M. “Analiz nedolikiv metodolohii mizhnarodnoho reitynhu “Doing business””. [Analysis of the shortcomings of the methodology of the international rating “Doing business”]. *Problemy ekonomiky* № 3 (2014): 38-44. [in Ukrainian].

14. Doing Business 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>
15. Existenzgründung — Motor für Wachstum und Wettbewerb- Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/existenzgruendung.html>
16. Bernytska D. I. “Doslidzhennia protsesiv rozvytku maloho i serednoho biznesu: zarubizhnyi dosvid.” [“Research of small and medium business development processes: foreign experience.”]. *Ekonomichnyi forum* № 2 (2019): 4-12. [in Ukrainian].
17. Mein Mikrokredit — Ihre Möglichkeiten. Bundesministerium für Arbeit und Soziales. URL: <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsfoerderung/Foerderung-der-Erwerbstaetigkeit/Mikrokredit/mikrokredit.html> (accepted 5.11.2021).
18. Mittelstandsfinanzierung. Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Artikel/Mittelstand/gruendungsfinanzierung-mikrokreditfonds.html> (accepted 3.11.2021)
19. Mein Mikrokredit . URL: www.mein-mikrokredit.de. (accepted 2.11.2021)
20. Mikromezzaninfonds Deutschland <https://www.mikromezzaninfonds-deutschland.de/start.html> (accepted 2.11.2021)
21. Existenzgründung — Motor für Wachstum und Wettbewerb- Website vom Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz URL <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/existenzgruendung.html> (accepted 2.11.2021)
22. Pershyi kredyt dlia startapu v ramkakh prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9 %» [The first loan for a startup under the program “Affordable loans 5-7-9 %”]. <https://www.kmu.gov.ua/news/pershij-kredit-dlya-startapu-v-ramkah-programi-dostupni-krediti-5-7-9> (accepted 2.11.2021). [in Ukrainian].
23. Stratehichna viziia 2020-2025. Ukrainyskyi fond startapiv. [Strategic vision 2020-2025. Ukrainian Foundation of Startups]. URL: <https://usf.com.ua/#usf-sc-5> (accepted 2.11.2021). [in Ukrainian].
24. Kokhan, M. O., Mazur, A. V. “Rehionalni determinanty rozvytku ekosystemy startapiv u misti Lvovi.” [Regional determinants of startup ecosystem development in Lviv.]. *Rehionalna ekonomika* 4 (2019). DOI 10.36818/1562-0905-2019-4-6.
25. Global Innovation Index 2020. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4514&plang=EN> (accepted 2.11.2021).
26. Global Talent Competitiveness Index. <https://gtcistudy.com/the-gtci-index/>
27. The Global Startup Ecosystem Index Report 2021. URL: <https://report.startupb-link.com/> (accepted 2.11.2021).
28. TechUkraine. URL: <https://techukraine.org/discover-ukraine/> (accepted 4.11.2021).
29. Kokhan, M. O., Mazur, A. V. “Innovatsiini pidkhody do pidpriemnytskoi osvity v Ukraini v umovakh tsyfrovizatsii.” *Materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. ; 22-23 travnia 2019 r., m. Kyiv. Kyiv: KNEU, 2019: 24-29.* [in Ukrainian].
30. Kurchenko, O. O. “Derzhavna pidtrymka startapiv u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy”. [“State support for startups in EU countries: lessons for Ukraine”]. *Visnyk Instytutu ekonomiky ta prohnozuvannia.* (2016): 65-71. [in Ukrainian].
31. Das ist EXIST 2020. URL: https://www.exist.de/SharedDocs/Downloads/DE/Mediathek/Das-ist-EXIST-2020.pdf?__blob=publicationFile (accepted 2.11.2021).

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ СТАРТАП-ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ С УЧЕТОМ ОПЫТА ГЕРМАНИИ

Кохан Марианна Остаповна,

канд. экон. наук, доцент
кафедры менеджмента, экономический факультет,
Львовский национальный университет им. Ивана Франко
ORCID 0000-0002-9358-2200

Мазур Анастасия Викторовна,

аспирант кафедры менеджмента,
экономический факультет,
Львовский национальный университет им. Ивана Франко
ORCID 0000-0003-3506-4779

Аннотация. В статье проведен обзор возможностей развития стартап-предпринимательства в Украине и Германии посредством сравнительного анализа составляющих международных рейтингов экосистем предпринимательства Doing Business 2020, Global Innovation Index 2020, Global Talent Competitiveness Index 2020, Startup Ecosystem Rankings.

Установлено, что Германия имеет опережающее преимущество перед Украиной в таких кластерах показателей как сильные институции, мощная инфраструктура, рыночный опыт, децентрализация. Определены такие существенные преимущества немецкой системы государственного регулирования как сильная система защиты прав, уровень исполнения контрактов, качество налогового администрирования и разрешительной деятельности, которые одновременно являются сдерживающими факторами украинской модели государственного регулирования.

Отраслевая структура стартапов как в Германии, так и в Украине демонстрирует преобладание услуг программного обеспечения, медицинские решения и продукты для здоровья. Ведущими бизнес-моделями стартапов являются наукоемкие и технологические решения, облачные сервисы, онлайн-платформы.

Доказано, что экосистема Германии дает толчок к развитию широкого спектра стартапов в различных отраслях и стимулирует межсекторные инновации.

Стратегическое развитие стартап-предпринимательства в Украине должно быть сосредоточено на развитии и удержании собственных талантов, университетского образования и науки, привлечении капитала и развитии институтов.

Ключевые слова: стартапы; предпринимательство; стартап экосистема; стратегия; управление; инновации; инвестиции; рейтинг; опыт Германии.

STRATEGY FOR DEVELOPMENT OF THE STARTUP ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE ON THE BASIS OF GERMAN EXPERIENCE

Marianna Kokhan

PhD. (Econ.), Associate Professor,
Department of Management, Faculty of Economics,
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID 0000-0002-9358-2200

Anastasiia Mazur

PhD Student,
Department of Management, Faculty of Economics,
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID 0000-0003-3506-4779

Abstract. The article reviews the opportunities for startup entrepreneurship in Ukraine and Germany through a comparative analysis of such international ratings as Doing Business 2020, Global Innovation Index 2020, The Global Talent Competitiveness Index 2020, Startup Ecosystem Rankings.

Authors identified strategic areas, tools and methods for developing startups in Ukraine.

The Doing Business 2020 reveals such significant advantages of the German system as a strong system of protection of rights, contract performance, the quality of tax administration and licensing activities, which are both constraints on the Ukrainian model of state regulation. Ukraine and Germany hold related positions in terms of access to credit, registration of property rights and protection of shareholders' rights. In terms of business registration, Ukraine is ahead of Germany.

The strengths of Ukraine and Germany in the Global Innovation Index 2020 are human capital, transfer of knowledge and technology, business experience. Germany has a leading advantage over Ukraine in such clusters of indicators as strong institutions, strong infrastructure and market experience. Therefore, the authors of the article studied non-profit associations of startups in Germany, their main activities and proved their strategic effectiveness.

Experts from The Global Talent Competitiveness Index assess the state of higher education and science in Ukraine and Germany at about the same level, while the quality of the environment and the opportunities for retaining talent in Germany are much better.

An analysis of the quantitative data of the German startup ecosystem shows that in the industry structure of startups, as in Ukraine, software services, medical solutions and health products are in the lead. Leading business models are science-intensive and technological solutions, cloud services, online platforms and application software.

Authors concluded that the German ecosystem provides an impetus for the development of a wide range of startups in various fields and stimulates cross-sectoral innovation.

The strategic development of startup entrepreneurship in Ukraine should focus on retaining one's own talents, raising capital and actively supporting innovative ideas. Ukraine's strategic integration into the global educational and business space through digitalization, intensification of international business and technology, strengthening of stable market institutions, development of English-language educational programs and international partnership can lead to a rapid development of startup entrepreneurship.

Keywords: itartup; entrepreneurship; startup ecosystem; strategy; management; innovation; investment; ranking; experience of Germany.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2021